

Nr 42.

Bevillningsutskottets betänkande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående prisutjämningsavgift m. m., jämte i ämnet väckta motioner.

I en den 17 mars 1950 dagtecknad, till bevillningsutskottet hänvisad proposition, nr 124, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över folkhushållningsärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att lämna Kungl. Maj:t fortsatt bemyndigande för tiden till och med den 30 juni 1951 att, med iakttagande av vad i propositionen anförts, meddela föreskrifter om uttagande av prisutjämningsavgift samt att godkänna vad föredragande statsrådet föreslagit beträffande dispositionen av influtna prisutjämningsavgifter.

Vad angår motiveringen för de i propositionen framlagda förslagen hänvisar utskottet, såvitt densamma ej framgår av de här nedan intagna yttrandena av föredragande statsrådet, till ovannämnda statsrådsprotokoll. Redogörelsen härutinnan återfinnes å nedan angivna sidor i propositionen, nämligen:

Fortsatt bemyndigande att uttaga prisutjämningsavgift: s. 2—4.

Anvisande av medel ur diversemedelsfonden för prisutjämningsavgifter till vissa ändamål: s. 5—16.

Till utskottets behandling ha överlämnats de i anledning av propositionen väckta likalydande motionerna I: 407 av herr *Grym* m. fl. och II: 500 av herr *Jansson* i Kalix m. fl., vari hemställts, »att riksdagen måtte besluta att ur diversemedelsfonden för prisutjämningsavgifter tilldela Norrbottens distrikt av ABF 25 890 kronor att intill den 30 juni 1951 användas av distriktet för bedrivande av studiecirkel-, föreläsnings- och biblioteksverksamhet i anslutning till filmförevisningar bland skogsarbetarna inom Norrbottens län».

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för det i motionerna framställda yrkandet, får utskottet, i den mån redogörelse härför ej lämnas i det följande, hänvisa till motionen II: 500.

Såsom motivering för det i propositionen framlagda förslaget om fortsatt bemyndigande att uttaga prisutjämningsavgift har föredragande statsrådet anfört följande:

»Prisutjämningsavgiftens syfte är att förhindra, att höga utlandspriser på viss vara skola utöva stegrande inflytande på de inhemska priserna på Bihang till riksdagens protokoll 1950. 7 saml. Nr 42.

varan. Vid bedömande av frågan om behovet av fortsatt bemyndigande att uttaga prisutjämningsavgift måste alltså konstateras, i vilken mån situationer av denna beskaffenhet kunna väntas föreligga under nästa budgetår.

I fråga om trävaror av furu och gran visar sig en stark efterfrågan från de utländska marknaderna med åtföljande höga exportpriser. De inhemska priserna på dessa varor ha intill helt nyligen varit reglerade genom normal- eller överenskommelsepriser. Sistnämnda priser lågo väsentligt under exportpriserna. Till följd härav uppstod en benägenhet att i möjligaste mån utnyttja den fördelaktiga exportkonjunkturen, vilket i sin tur medförde en påtaglig brist på trävaror å hemmamarknaden. För att såvitt möjligt trygga det inhemska behovet blev priskontrollnämnden nödsakad att i en icke obehaglig omfattning medgiva dispenser från de gällande prisbestämmelserna. En viss höjning av de inhemska priserna utöver normalprisnivån kom härigenom till stånd. Med hänsyn härtill och till svårigheterna att åstadkomma en effektiv kontroll av efterlevnaden av prisbestämmelserna å detta område ansågs det lämpligt att taga steget fullt ut och slopa prisregleringen. Huruvida någon ytterligare höjning av den inhemska prisnivån kommer att bli följden härav får utvecklingen utvisa. Så länge emellertid exportpriserna på trävaror ligga på sin nuvarande höjd, är det angeläget att prisutjämningsavgiften bibehålles för att motverka en stegring av de inhemska priserna. Såsom framgår av det anförda har överenskommelse redan träffats med trävaruexportföreningen om inbetalning av avgifter till stiftelsen Trävaruindustriens konjunkturutjämningsfond för de varor, som utföras ur riket intill den 1 februari 1951. Förutsättning för denna överenskommelse kan sägas vara, att fortsatt bemyndigande att uttaga prisutjämningsavgifter erhålles.

I fråga om andra varor föreligger för närvarande icke motsvarande behov att skydda den inhemska prisnivån från inflytelser utifrån. Uteslutet är emellertid icke, att situationer kunna uppkomma, som motivera uttagandet av prisutjämningsavgift jämväl på andra varor än trävaror.

Av det anförda framgår, att behov föreligger av fortsatt bemyndigande för Kungl. Maj:t att uttaga prisutjämningsavgift. Bemyndigandet torde därför böra förlängas, förslagsvis med ett år till och med den 30 juni 1951, och torde liksom hittills böra göras generellt.»

Beträffande frågan om användningen av influtna prisutjämningsavgifter har *föredragande statsrådet* anfört följande:

»Såsom framgår av det anförda har Jordbrukare-ungdomens förbund redan föregående år erhållit anslag ur prisutjämningsavgiftsmedlen till ungdomsklubbverksamhet inom skogsbruket. Verksamheten har endast hunnit påbörjas. Då den emellertid säkerligen kan bli till stort gagn för skogsbruket, anser jag skäligt, att den erhåller fortsatt stöd. Understödet torde dock icke böra sättas högre än föregående år eller 50 000 kronor.

Föreningen skogsarbeten har anhållit om gottgörelse för kostnaderna för vissa genom föreningens försorg verkställda undersökningar rörande verkningarna av vissa av skogsstyrelsen meddelade ändrade föreskrifter rörande metoderna för virkesmätning. Dessa undersökningar ha visserligen, såsom skogsstyrelsen framhållit i sitt yttrande, haft betydelse i första hand för parterna på arbetsmarknaden samt för parterna vid affärsuppgörelser rörande timmer och massaved. Undersökningarna ha emellertid ovedersägligen haft ett betydande allmänt intresse, och jag anser det därför skäligt att föreningen i förevarande ordning erhåller bidrag till kostnaderna för undersökningarna, förslagsvis med hälften. Jag anser lämpligt, att för ändamålet ett belopp av högst 65 000 kronor ställes till förfogande ur diversemedelsfonden för prisutjämningsavgifter.

Den avverkningsprognos för södra Sverige och den härför erforderliga snabbinventering inom vissa län, som Södra Sveriges skogsindustriutredning hemställt att statens skogsforskningsinstitut måtte få i uppdrag att utföra, synas vara nödvändiga betingelser för utredningens fortsatta arbete. Institutet disponerar emellertid icke över medel för bestridande av kostnaderna för sådana undersökningar vid sidan av de vanliga riksskogstaxeringarna. Särskilda medel måste därför anvisas för ändamålet. Med hänsyn till den betydelse skogsindustriutredningens arbete kommer att få för skogshushållningen inom södra Sverige finner jag det väl motiverat, att kostnaderna för undersökningen, beräknade till 67 300 kronor, få bestridas ur diversemedelsfonden för prisutjämningsavgifter.

Till övriga nu föreliggande anslagsäskanden är jag icke beredd att för närvarande taga ställning. Såväl frågan om inrättande av en sågverksskola i södra Sverige som frågan om anslag till skogsmuseer synas tarva ytterligare utredning. I samband härmed torde ställning även böra tagas till frågan om inrättande av den föreslagna sågverksskolan i Strömnäs i Västernorrlands län. Framställningen från styrelsen för svenska träforskningsinstitutet att helt eller till huvudsaklig del få taga i anspråk återstående disponibla medel inom diversemedelsfonden för prisutjämningsavgifter anser jag mig icke kunna förorda, men jag vill heller icke på frågans nuvarande stadium helt utesluta möjligheten, att ytterligare medel ur fonden skola kunna utgå till forskningsverksamhet vid institutet. Denna fråga torde emellertid böra bedömas i samband med frågan om anslag ur fonden till nyss angivna ändamål.

Av nu anförda skäl anser jag frågan om dispositionen av återstående behållning inom diversemedelsfonden för prisutjämningsavgifter böra anstå.»

I de föreliggande *motionerna* har framhållits i huvudsak följande. Den verksamhet, som norrbottensdistriktet av ABF bedreve bland skogsarbetarna inom Norrbottens skogsbygd, vore omfattande och hade undan för undan ökat i omfattning och betydelse. Utvecklingen visade ett ständigt

ökat intresse för denna studie- och biblioteksverksamhet bland skogsbyggens folk.

Studiecirkelverksamheten hade haft till uppgift att genom organiserande av studiecirkel i skogshärbärgena skapa en värdefull och stimulerande fritidssysselsättning åt skogsarbetarna. Norrbottensdistriktet av ABF vore pionjär på området, ty redan arbetsåret 1946/47 hade man tagit upp denna verksamhet inom ett begränsat område i Jokkmokks socken. Inom detta område på ungefär 10 kvadratmil hade man fått till stånd 10 studiecirkel med 69 deltagare. Samma ämne, »Skogsarbetarkursen», studerades inom samtliga cirklar. Vintern 1947/48 utökades verksamheten att omfatta tvenne skogssocknar, nämligen Jokkmokk och Överkalix. Resultatet 17 cirklar och 108 deltagare måste betecknas som mycket gott. Dessutom organiserades enskilda korrespondensstudier med fem deltagare. Detta år upptoges fler ämnen i studieplanen. Vintern 1948/49 hade verksamheten ytterligare utökats att omfatta hela Norrbottens skogsbygd. Cirklarnas antal hade sprungit upp till 66 st. med 378 deltagare. Ämnesvalet för denna säsong vore fritt över hela fältet. Under säsongen 1949/50 hade hittills organiserats 53 studiecirkel dels bland skogsarbetarna vid avverkningsställena, dels också bland de skogsarbetare som av olika anledningar icke kommit ut på skogsarbete. Intresset för studiecirkelverksamheten hade varit påtagligt på alla håll. Sålunda hade ABF-distriktet kunnat upprätthålla en mycket god kontakt med länets fackliga skogsarbetarrörelse liksom också med skogsbrukets arbetsledare och tjänstemän. Länets skogsarbetsgivare hade likaledes visat ett glädjande intresse för studieverksamheten bland skogsarbetarna, ett intresse som borde stimulera riksdagen att följa deras exempel.

Biblioteksverksamheten hade haft en lika glädjande utveckling. Från att första året ha omfattat 10 utplacerade boklådor hade deras antal under sist förflutna året varit 120 boklådor ute i skogshärbärgena. Under sista året hade vidare försök gjorts med att placera ut boklådor bland skiljeställets folk. 25 boklådor hade sålunda kommit ut till flottlägningsarbetarna och deras förläggningar, medan de större biblioteken om 50 böcker i varje boklåda varit placerade vid skiljeställets förlägningsplatser.

Vidare hade förekommit föreläsungsverksamhet och studieledarutbildning. Inom dessa verksamhetsgrenar hade utvecklingen följt samma linjer och lämnat samma resultat som inom studiecirkel- och biblioteksverksamheten. Filmverksamheten hade också ökat i betydelse. Sålunda kunde för 1949 redovisas 64 filmföreställningar. I år komme denna verksamhet att få ökad betydelse sedan möjligheterna att visa film i samband med föreläsningar och studiecirkelverksamhet blivit så många fler sedan distriktet genom det i propositionen (s. 7) omförmälda beslutet av den 11 november 1949 erhållit ett bensinaggregat för filmförevisning på platser där elektrisk ström saknades.

Utskottet. De fem senaste årens riksdagar ha bemyndigat Kungl. Maj:t att, när behov därav ur prispolitiska synpunkter prövas föreligga, meddela föreskrifter om uttagande av prisutjämningsavgift för varor som utföras ur riket. Det av 1949 års riksdag lämnade bemyndigandet gäller till och med den 30 juni i år. Prisutjämningsavgift har hittills uttagits endast beträffande vissa trävaror samt beträffande pappersmassa av trä. Bestämmelserna om prisutjämningsavgift å pappersmassa äro numera upphävda. Beträffande prisutjämningsavgift å trävaror gäller kungörelsen den 9 maj 1947 (nr 184). Enligt särskild föreskrift i nämnda kungörelse skall prisutjämningsavgift icke utgå för varuparti, för vilket jämlikt av Kungl. Maj:t godkänd överenskommelse i stället för sådan avgift medel skola avsättas i annan ordning. Dylika överenskommelser ha under ett flertal år träffats mellan statens bränslekommission för Kungl. Maj:t och kronan, å ena, samt svenska trävaruexportföreningen, å andra sidan. Den senast träffade överenskommelsen innebär, att föreningen förbinder sig att för sågade och hyvlade trävaror, vilka utföras ur riket före den 1 februari 1951, av sina medlemmar uppbära och till stiftelsen Trävaruindustriens konjunkturutjämningsfond inleverera en på visst sätt bestämd avgift.

I den föreliggande propositionen hemställes dels om fortsatt bemyndigande för Kungl. Maj:t att uttaga prisutjämningsavgift för tiden till och med den 30 juni 1951 dels ock om godkännande av vad i propositionen föreslagits beträffande dispositionen av influtna prisutjämningsavgifter.

Vad först angår frågan om fortsatt bemyndigande för Kungl. Maj:t att uttaga prisutjämningsavgift har inom utskottet ifrågasatts, huruvida icke bemyndigandet kunde begränsas till att avse tiden till och med utgången av januari månad 1951. Härigenom skulle bemyndigandet komma att gälla intill den tidpunkt, då giltighetstiden för den ovannämnda överenskommelsen mellan bränslekommissionen och trävaruexportföreningen om inbetalning av avgifter till Trävaruindustriens konjunkturutjämningsfond utlöper. Utskottet har emellertid funnit övervägande skäl tala för att bemyndigandet även i år lämnas för helt budgetår. Den omständigheten att avtalet mellan bränslekommissionen och trävaruexportföreningen upphör att gälla med utgången av januari månad 1951 kan i detta sammanhang icke tillmätas någon avgörande betydelse. Tidigare överenskommelser mellan bränslekommissionen och trävaruexportföreningen ha likaledes gällt tiden intill den 1 februari påföljande år. I den mån ny överenskommelse då icke träffats, har det äldre avtalet förlängts en eller annan månad. Utskottet tillstyrker sålunda propositionen i nu förevarande del.

I likhet med vad som skedde vid behandlingen av motsvarande fråga vid 1949 års riksdag vill utskottet dock understryka, att utskottet icke härigenom tagit ställning till frågan i vilken utsträckning prisutjämningsavgifter skola uttagas under nästa budgetår. Denna fråga avgöres av Kungl. Maj:t med beaktande av de vid varje tidpunkt rådande förhållandena på

exportmarknaden. Därest avtalet mellan bränslekommissionen och trävaruexportföreningen icke skulle komma att förlängas eller ersättas med ett nytt avtal för tiden efter den 1 februari 1951, bör detta förhållande liksom marknadsutvecklingen i övrigt givetvis föranleda omprövning av frågan, huruvida anledning vidare föreligger att uttaga prisutjämningsavgift för de med avtalet avsedda trävarorna.

Vad härefter angår frågan om dispositionen av influtna prisutjämningsavgifter kan utskottet ansluta sig till vad departementschefen därutinnan föreslagit. Utskottet får sålunda tillstyrka, att Jordbrukare-ungdomens förbund erhåller anslag med 50 000 kronor, att Föreningen skogsarbeten erhåller gottgörelse med högst 65 000 kronor för vissa genom föreningens försorg verkställda undersökningar, samt att kostnaderna — beräknade till 67 300 kronor — för en av Södra Sveriges skogsindustriutredning begärd undersökning få bestridas ur nu ifrågavarande medel.

I de likalydande motionerna I: 407 och II: 500 har hemställts, att riksdagen måtte besluta att ur diversemedelsfonden för prisutjämningsavgifter tilldela Norrbottens distrikt av ABF 25 890 kronor att intill den 30 juni 1951 användas av distriktet för bedrivande av studiecirkel-, föreläsning- och biblioteksverksamhet i anslutning till filmförevisningar bland skogsarbetarna i Norrbottens län. I motionerna har framhållits bl. a., att norrbottensdistriktet tidigare erhållit anslag ur diversemedelsfonden med 15 000 kronor för inköp av en bil och en ljudfilmsprojektor med bensinaggregat.

Såsom närmare framgår av den föreliggande propositionen äro ett flertal framställningar om anslag ur prisutjämningsavgiftsmedlen vilande hos Kungl. Maj:t. Departementschefen har förklarat, att han i avvaktan på ytterligare utredning icke vore beredd att för närvarande taga ställning till dessa framställningar. Att riksdagen under sådana förhållanden, då sålunda möjlighet till jämförelser med övriga konkurrerande anslagsäskanden icke föreligger, skulle till separat behandling upptaga frågan om bidrag till det i motionerna omnämnda ändamålet, anser utskottet icke böra ifrågakomma. Utskottet kan fördenskull icke tillstyrka bifall till de ifrågavarande motionerna.

Slutligen vill utskottet erinra om att i de under tidigare år ingångna avtalen mellan bränslekommissionen och svenska trävaruexportföreningen rörande avgifter till Trävaruindustriens konjunkturutmättningsfond förutsatts, att bestämmelser skulle utfärdas rörande behandlingen i beskattningshänseende av de till fonden avsatta medlen. En sådan reglering har även kommit till stånd genom att riksdagen antagit särskilda förordningar om rätt att vid taxering för inkomst njuta avdrag för berörda avgifter m. m. Utskottet utgår ifrån att, därest det i den nu föreliggande propositionen omnämnda, av Kungl. Maj:t den 24 februari 1950 godkända avtalet mellan

bränslekommissionen och svenska trävaruexportföreningen förutsätter en liknande avdragsrätt vid taxeringen, förslag härom kommer att föreläggas riksdagen.

Under återopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,
att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande proposition nr 124,

1) lämna Kungl. Maj:t fortsatt bemyndigande för tiden till och med den 30 juni 1951 att, med iakttagande av vad i propositionen anförts, meddela föreskrifter om uttagande av prisutjämningsavgift; samt

2) med avslag å de likalydande motionerna I: 407 av herr Grym m. fl. och II: 500 av herr Jansson i Kalix m. fl. godkänna vad föredragande statsrådet föreslagit beträffande dispositionen av influtna prisutjämningsavgifter.

Stockholm den 27 april 1950.

På bevillningsutskottets vägnar:

ADOLV OLSSON.

Närvarande:

från första kammaren: herrar Elon Andersson, Wahlmark, Sjödahl, Ekman*, Gustaf Elofsson, Velander, Heüman, Franzon, Niklasson och Wehtje*, samt

från andra kammaren: herrar Olsson i Gävle, Björklund, Sandberg*, Jonsson i Skedsbygd, Orgård, Kristensson i Osby, Sundström*, Nilsson i Kristinehamn, Persson i Svensköp och Edström*.

* Icke närvarit vid justering av betänkandet.

Reservation

av herrar *Velander*, *Wehtje* och *Edström*, vilka i fråga om punkt 1) i utskottets hemställan ansett, att det under sagda punkt avsedda bemyndigandet för Kungl. Maj:t att, med iakttagande av vad i propositionen anförts, meddela föreskrifter om uttagande av prisutjämningsavgift skulle begränsas till att omfatta tiden t. o. m. utgången av januari månad 1951.